

Noter

På pilgrimsfærd – Martin Wangsgaard Jürgensen

Alle citater er nænsomt tillempet nutidig dansk retskrivning.

s. 2m: Margrete 1.s testamentariske gave 1411

(<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/margrethe-1s-testamentariske-gaver-1411>)

s. 3m: Bøgh, Anders, *Sejren i Kvindens Hånd. Kampen om magten i Norden ca. 1365-89*, Aarhus Universitetsforlag 2003; Etting, Vivian, *Margrete den første - en regent og hendes samtid*, 4. udg., Gyldendal 2021.

s. 4n: Daxelmüller, Christoph, & Thomsen, Marie-Louise, *Mittelalterliches Wallfahrtswesen in Dänemark*, i: *Jahrbuch für Volkskunde* 1978, N.F. 1, s. 155-204.

s. 9n: “+ABBATI : GRATUS FAMUL(US) : IACET : HIC : TUMALAT(US) : IONAS : ABLATUS : NOBIS : S(AN)C(T)IS SOCIAT(US) : IR(USA)L(E)M : REPETIT : BIS : TER : ROMAM : REVISIT : ET : SEMEL : AD : S(AN)C(TU)M : TR(AN)SIIT : HIC : IACOB(U)M”, Grønder-Hansen, Poul, *Søren Abildgaard (1718-1791). Fortiden på tegnebrættet*, Nationalmuseet 2010, katalog nr. 124, s. 289.

s. 13n: Lind, John H., Carsten Selch Jensen, Kurt Villads Jensen & Ane Bysted, *Danske Korstog. Krig og Mission i Østersøen*, 2. udg., Høst & Søn 2006.

s. 16m: Matthæusevangeliet 2,1-12.

s. 17ø: Markusevangeliet 15.

s. 17n: 1. Mosebog, 3.

s. 17n: Augustin, *Om Guds Stad*, Aarhus Universitetsforlag 2002, s. 479-99.

s. 18m: Misiarczyk, Leszek, *The Beginning of the Cult of Relics in Martyrium Polycarpi 17–18*, i: *Series Byzantina* 2016, nr. XIV, s. 13–23.

s. 19ø: Augustin, *Om Guds Stad*, Aarhus Universitetsforlag 2002, s. 161-62.

s. 19n: Gad, Tue & Bodil, *Rejsen til Jakobsland*, Wormianum 1975.

s. 20n: Jacobus de Voragine, *The Golden Legend*, bd. 2, Princeton University Press, s. 6-7.

s. 22ø: Chaucer, Geoffrey, *Canterbury Fortællingerne*, oversat af Mogens Boisen, Martins Forlag 1960, s. 14.

s. 24n: Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. II, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 248-86.

s. 25ø: Rørdam, Holger Fr., *Om Valfarterne til Kippinge før og efter Reformationen*, i: *Kirkehistoriske Samlinger* 1893-95, 4.rk., 3. bd., s. 448-49.

- s. 25m: Rørdam, Holger Fr., Om Valfarterne til Kippinge før og efter Reformationen, i: *Kirkehistoriske Samlinger* 1893-95, 4.rk., 3. bd., s. 449.
- s. 26n: *Das Leben des Bischofs Meinwerk von Padernborn, Scriptorum rerum germanicarum*, "Vita Meinwerici Episcopi Patherbrunnensis", cap. CXLII, red. Franz Tenckhoff, Hahnsche Buchhandlung 1921, s. 75.
- s. 26n: *Miracula S. Thomæ Cantuariensis, Liber VI, Materials for the History of Thomas Becket, Archbishop of Canterbury*, red. J. Robertson, Cambridge University Press 2012, s. 544-45.
- s. 27m: Nauman, Hans Peter, Die nordischen Pilgernamen von der Reichenau im Kontext der Runennamenüberlieferung, i: *Analecta Septentrionalia* 2009, bd. 65, s. 778-802.
- s. 28m: *Roskildekroniken*, oversat og kommenteret af Michael Gelting, Worminatum 1979, s. 22-23.
- s. 29m: Grammaticus, Saxo, *Gesta danorum/Danmarkshistorien*, bd. 2, Det Danske Sprog- og litteraturselskab og Gads Forlags 2005, s. 78-83.
- s. 30ø: Jungmann, Josef, *Die lateinische Bussriten in ihrer geschichtlichen Entwicklung*, Verlag Rauch 1932; Meens, Rob, *Penance in Medieval Europe, 600-1200*, Cambridge University Press 2014; Fort, Gavin, Penitents and Their Proxies: Penance for Others in Early Medieval Europe, i: *Church History* 2017, vol. 86:1, s. 1-32.
- s. 30m: Olrik, Hans, En dansk Pilgrimsfærd fra Begyndelsen af det 12. Aarhundrede, i: *Historisk Tidsskrift* 1891-92, 6. rk., 3. bd., s. 232-34.
- s. 31ø: Hamilton, Sarah, *The Practice of Penance, 900-1050*, The Boydell Press 2001, s. 173-74.
- s. 31n: Fenger, J. F., St. Kjelds Levnetsløb, i: *Kirkehistoriske Samlinger* 1857-59, 2.rk, bd. 1, s. 534; Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. I, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 248-86.
- s. 32ø: Kr. Kålund, En islandsk vejviser for pilgrimme fra 12. århundrede, i: *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 1913, 3. rk. 3. bd., s. 54.
- s. 33m: Klaniczay, Gábor, *Holy Rulers and Blessed Princesses. Dynastic Cults in Medieval Central Europe*, Cambridge University Press 2002.
- s. 33n: Kofod-Hansen, Elisabeth, Knud den Hellige i middelalderlige malerier og træskærerarbejder. Et bidrag til Knud Konges ikonografi, i: *Knuds-Bogen. Studier over Knud den Hellige*, red. Tore Nyberg, Hans Bekker-Nielsen og Niels Oxenvad, Odense Bys Museer 1986, s. 61-78.
- s. 34n: Madsen, Per Kristian, & Jette Arneborg, The Odyssey of a Saint - Lucius, a Roman Papal Saint and his Merits from AD 253 to 2016, i: *Ora Pro Nobis: Space, Place and the Practice of Saints' Cults in Medieval and Early-Modern Scandinavia and Beyond*, red. Nils Holger Petersen, Mia Münster-Swendsen, Thomas Heebøll-Holm og Martin Wangsgaard Jürgensen, Syddansk Universitetsforlag 2019, s. 215-239.
- s. 36m: Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. II, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 338.
- s. 38n: Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. II, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 383, 390.
- s. 40n: Kjær, Lars, *Valdemar den Store. Borgerkrigens barn*, Gad 2022.

- s. 42ø: Bergsagel, John, *The Offices and Masses of St. Knud Lavard*, bd. I-II, Det Kongelige Bibliotek 2010.
- s. 42n: Petersen, Henry, Knud Lavards Helgentilbedelse. Kilden og Capellet ved Haraldsted, i: *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie* 1885, s. 15-71.
- s. 44n: *Danmarks Kirker: Sorø Amt*, "Haraldsted Kirke", Nationalmuseet 1933-, s. 448-57.
- s. 46ø: Petersen, Henry, Knud Lavards Helgentilbedelse. Kilden og Capellet ved Haraldsted, i: *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie* 1885, s. 47.
- s. 46n: Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. II, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 359-60.
- s. 49n: Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. II, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 267.
- s. 50ø: Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. II, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 265-67.
- s. 50m: Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. II, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 272.
- s. 50n: Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. II, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 283-84.
- s. 51n: Olrik, Hans, *Danske Helgeners Levned*, bd. II, Rosenkilde og Bagger 1968, s. 258-59.
- s. 56n: Bynum, Caroline Walker, *Wonderful Blood. Theology and Practice in Late Medieval Northern Germany and Beyond*, University of Pennsylvania Press 2007.
- s. 57N: "En græselig ond Tidende om den papistiske Messe", i: *Danske Magazin* 1746, bd. 2, s. 90-91.
- s. 59m: Jürgensen, Martin Wangsgaard, *Altering the Sacred Face*, i: *Resonances: Historical Essays of Continuity and Change*, red. Andreas Bückler et al., Brepols 2011, s. 77-106.
- s. 60m: Walther, Anton Heimreich, *Schleswigsche Kirchen Historie*, Schleswig 1683.
- s. 61ø: Enemark, Poul, *Dansk oksehandel 1450-1550. Fra efterårsmarkeder til forårsdrivning*, bd. 1-2, Aarhus Universitetsforlag 2003.
- s. 62m: Matthiessen, Hugo, *Hærvejen. En tusindaarig vej fra Viborg til Danevirke. En Historisk-topografisk studie*, Gyldendal 1961.
- s. 62m: Thyregod, C. A., "Kirkelevninger i Midtjylland", *Jydske Samlinger* 1868, bd. II, s. 281-290.
- s. 63n: Browe, Peter, *Die Eucharistischen Wunder des Mittelalter*, Müller und Seiffert 1938; Bynum, Caroline Walker, *Wonderful Blood: Theology and Practice in Late Medieval Northern Germany and Beyond*, University of Pennsylvania Press 2007.
- s. 64n: *Danmarks Kirker: Maribo Amt*, "Kippinge Kirke", Nationalmuseet 1933-, s. 1241.
- s. 66m: Geary, Patrick J., *Furta Sacra. Thefts of Relics in the Central Middle Ages*, revised edition, Princeton University Press 1991.
- s. 66m: Petersen, Henry, En relikvie af Roskilde Domkirkes skytshelgen, den hellige pave Lucius, i: *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 1874, s. 416.
- s. 68ø: Collins, David J., *Reforming Saints. Saints' Lives and Their Authors in Germany, 1470-1530*, Oxford University Press 2011.

- s. 70n: Palladius, Peder, *En visitatsbog. Udgivet på nudansk med indledning og noter af Martin Schwartz Lausten*, Forlaget Anis 2003, s. 141.
- s. 72ø: Wammen, J. P., "Efterretninger om Karup Sogn i Lysgaard Herred", *Aarbøger udgivne af Historisk Samfund for Aarhus Stift* 1916, bd. IX, s. 154-91.
- s. 72m: "Maa vel skeep i haffue hørt / aff Luther den fether som haffuer forført / Saa at alle de hannem tro paa / ville icke til hellige steder gaa...", *Peder Smed og Adser Bonde. Efter trykket 1559*, red. Svend Mogensen, Universitetsforlaget i Aarhus 1936 [ingen sidetal].
- s. 72n: "Ney/ieg haffuer hørt den ting / ieg løber icke til hellig steder saa omkring / Til Karup vil jeg ingenlunde / god nat ieg gaar til Salingsund / Der faar ieg offuer oc gaar hiem / paa pellegrims ferd giffuer ieg ey gem.", *Peder Smed og Adser Bonde. Efter trykket 1559*, red. Svend Mogensen, Universitetsforlaget i Aarhus 1936 [ingen sidetal].
- s. 72n: "... giffue til messer, Muncke, for siele, for Afflad, for Pilgrims gang, oc til anden saadan wild oc wrang Guds tieniste, Ja Guds bespotelse...", *Kirkeordinansen 1537/39. Tekstudgave med indledning og noter ved Martin Schwartz Lausten*, Akademisk Forlag 1989, s. 225.
- s. 73n: Gregersen, Niels Henrik, & Carsten Bach-Nielsen (red.), *Reformationen i dansk kirke og kultur*, 3 bd., Syddansk Universitetsforlag 2017.
- s. 74ø: *Danmarks Kirker: Frederiksborg Amt, "Krogstrup Kirke"*, Nationalmuseet 1933-, s. 2730-31.
- s. 74ø: *Danske Magazin* 1745, bd. 1, s. 96.
- s. 74m: Pontoppidan, Erik, *Den Danske Atlas*, toms VI, København 1766, s. 95.
- s. 76ø: *Danmarks Kirker: Svendborg Amt, "Skt. Laurentii Kirke"*, Nationalmuseet 1933-, s. 1960-62.
- s. 76m: "... findis eet træbillede, indlagt I een rygget kist hvor der eer een block hoes til almysse at I legge, som synis at wære Sepulturae Christi Simulacrum, som i gammel dage in Papatu om Sanct Hans dages tiider, største valetudinariorum confluxus, til sundhed at recuperere, hvorimod de och i blocken gifwer almysse ofte med successu". Andersson, Helge, *Genarps Kyrka. Historik och Beskrivning*, Genarp Kirke 1993, s. 20.
- s. 76n: Licht, Keld de Fine, Gennerup: Et gravanlæg fra Frederik II's tid, i: *Architectura* 1995, nr. 17, s. 139-50.
- s. 77m: Jürgensen, Martin Wangsgaard, Sacred Souvenirs and Divine Curios—Lutherans, Pilgrimage, Saints and the Holy Land in the Seventeenth Century, i: *Religions* 2022, nr. 13: 909, s. 1-24.
- s. 78ø: Groves, Beatrice, Those sanctified places where our Sauious feete had trode': Jerusalem in Early Modern English Travel Narratives, i: *The Sixteenth Century Journal* 2012, vol. 3, s. 681-700.
- s. 79ø: Glarbo, Henny, Dansk Palæstinafarere i det 16. og 17. Aarhundrede, i: *Kirkehistoriske Samlinger* 1936-1938, bd. 2, s. 1-32; Trolle, Steffen, & Peter Pentz, Den hellige Grav i Jerusalem, i: *Nationalmuseets Arbejdsmark* 1983, s. 97-112.

- s. 82ø: En beskrivelse af stedets lange kulturhistorie findes i Appel, Liv, Søren Frandsen & Erik A. Jarrum, Sagnkredsen om Helene, Arild og Thora i den nordlige Øresundsregion, i: *Alle tiders Nordsjælland. Museum Nordsjællands Årbog* 2015, s. 167-81.
- s. 82ø: *Danmarks Kirker: Frederiksborg Amt*, ” †Helene Kapel”, Nationalmuseet 1933-, s. 1337-40.
- s. 82ø: Hansen, Erich, *Fontinalia sacra, det er: En kort Beretning om Helenæ Kilders Oprindelse, Brug oc Miszbrug, udi Sieland I lige maade nogle andectige Bønner, oc gudelige Psalmer, som et gudfryctigt Menniske kand bruge naar hand vil reise til Kilderne Sammanskreffuen ved Erich Hansen*, udgivet af Georg Lamprecht [København] 1650.
- s. 82n: Præsteindberetning fra 1755. Citeret efter *Danmarks Kirker: Sorø Amt*, ”Ørslev Kirke”, Nationalmuseet 1933-, s. 906.
- s. 84ø: *Danmarks Kirker: Præstø Amt*, ”Store Heddinge Kirke”, s. 65-66.
- s. 85m: Pontoppidan, Erik, *Fejekost, til at udføje den gamle surdejg eller de i de danske lande tiloversblevne og her for dagen bragte levninger af saavel hedenskab som papisme, 1736*, oversat af Jørgen Olrik, Schönbergske Forlag 1923, s. 34.
- s. 91n: <https://ku-praest.blogspot.com/2008/09/fljeton-ii-at-g.html>
- s. 92ø: Sognepræst Elisabeth Lidell i *Kristeligt Dagblad* 9. maj 2008.
- s. 92n: Horstmann, Johannes, *Et grundrids af den kirkelige dogmatik*, Asferg 2009.
- s. 94ø: <http://www.viborgpilgrimscentrum.dk/>
- s. 94m: *Kristeligt Dagblad*, indlæg af biskop Jan Lindhardt, 2. okt 2009.
- s. 95ø: *Kristeligt Dagblad*, indlæg af sognepræst Peter Grønlykke, 22. september 2009.
- s. 95m: *Kristeligt Dagblad*, indlæg af sognepræster Jesper Langballe & Søren Krarup, 18. august 2009.